

Kunnian tie vai ristin tie

Ceta Lehtniemi

Vasta aloittaessani aiheeseeni paneutumisen, ymmärsin miten syvästi minuun on vaikuttanut *Tuomo Mannermaan* kirja *Kaksi rakkautta*. Siinä on Lutherin ajattelua, ja ymmärtääkseni juuri kunnian teologia ja ristin teologia erottuvat hyvin toisistaan. Tietty vastakohtien asetteleminen ja kärjistäminen tuovat erot selviksi ja havainnollisiksi.

Minulla ei ole kirja nyt käytettävissäni. Otan muistinvaraisesti esiin sitä mitä tuon kirjan vuosia sitten tapahtunut lukeminen on jättänyt mieleeni.

Kunnian teologia katsoisi mielellään sitä, mikä jo on jotain, suurta tai arvokasta. Se on vaatimassa kohteeltaan ominaisuuksia ja tekoja. Jumalan rakkaus ristin kautta sen sijaan luo itse kohteensa ja lahjoittaa itse hyvät ominaisuutensa. Se kärsii ihmisen puolesta ja ihmisen kanssa.

Jumalan lahja ja rakkaus Jeesuksen ristin kautta suuntautuu alaspäin ei-mihinkään ja pahaan. Näin voimme todeta, että todellinen Jumala on rakkautensa mukaisesti siellä missä Hänen rakkautensa kohteet ovat: ihmisyydessä, heikkoudessa, kiusauksissa ja kaikessa hädässä.

Ps. 51:19: *Jumalalle kelpaava uhri on särjetty henki; särjettyä ja murtunutta sydäntä et sinä, Jumala, hylkää*

Jesaja 57:15: *Sillä näin sanoo Korkea ja Ylhäinen, jonka asumus on iankaikkinen ja jonka nimi on Pyhä: Minä asun korkeudessa ja pyhydessä ja niitten tykönä, joilla on särjetty ja nöyrä henki, että minä virvoittaisin nöyrien hengen ja saattaisin särjettyjen sydämet eläviksi.*

Ajatuksiani liittyen nykyiseen karismaattisuuteen kunnian teologian näkökulmasta

Karismaattisen liikkeen kritiikin yhteydessä puhutaan usein menestysteologiasta ja eksyttävästä hengestä (henkivallasta). Vasta nyt viime aikoina olen enemmän miettinyt toisenlaista näkökulmaa täydentämään asiaa.

Evankelinen kristillisyys on joutunut ottamaan kantaa karismaattiseen liikkeeseen useaan otteeseen. Se esittäytyi voimakkaasti 1989 Manilassa Filippiineillä Lausanne II:ssa, maailmanevankeliointikongressissa. Siellä laulettiin ylistyslauluja, pidettiin toisten käsistä kiinni, heittäydettiin johdettuun tunnelmaan, yhteiseen rukoukseen. Näin pyrittiin kokemaan Pyhän Hengen läsnäoloa ja parantavaa vaikutusta.¹

Raimo Mäkelä kirjoitti kokemuksestaan: *”Meidän pitäisi pyrkiä purjehtimaan oikean lipun alla eli pyrkiä pitämään Pyhä Henki todella pyhänä ja olla nimittämättä Pyhän Hengen vaikutuksiksi sellaista, mikä saadaan aikaan tietyin inhimillisin menetelmin.”*¹

Minusta kiinnitetään liian vähän huomiota siihen, mitä riskejä sisältyykään käytäntöön, jossa ihmisen menetelmin tuotettua tunnelmaa ja läsnäolokokemusta pidetään Pyhänä Henkenä.

Lausanne ryhmä keskusteli menestysteologiasta lokakuun 2008 -syyskuun 2009 välisenä aikana. Se määritteli menestysteologian näin: *”Uskovilla on oikeus terveyden ja menestymisen siunauksiin ja he voivat saada nämä siunaukset positiivisen uskon tunnustamisen ja 'siementen*

kylvämisen' kautta uskollisella kymmenyksien maksamisella ja uhrilahjoilla.”

Lausanne ryhmä otti kantaa menestysteologiaa vastaan näin: *”Opetukset, jotka kaikista eniten edistävät menestysteologiaa ovat vääriä ja Raamatun opetuksen vastaisia.”*²

Lausanne on SEA:n (Suomen Evankelinen Allianssi) taustajärjestönä. Tämä vuosi (2011) on nimetty Rakas risti -teemavuodeksi. 94 järjestöä ja seurakuntaa on kampanjan takana allekirjoituksellaan.³

”Rakas risti -teemavuosi muistuttaa, että risti kuuluu erottamattomana ja keskeisimpänä perustana kristinuskoon...” Yhtenä teemana mainitaan ristin teologia ja parannuksenteko menestysteologiasta.

Allekirjoittajina on lukuisia karismaattisia järjestöjä: Elämän Sana City-seurakunta, Healing Rooms Finland ry, Joensuun Cityseurakunta, Suur-Helsingin seurakunta, TV7, Uusi Elämä ry jne.³

Mielestäni Lausanne ryhmä näki menestysteologian hyvin kapeasti ymmärtämättä sen varsinaista opillista pohjaa. Edes tässä ohuimmassa merkityksessä en näe mitään siirtymää pois menestysteologiasta ristin teologian suuntaan. Asian voi tarkistaa mainitsemiä järjestöjen internetsivuilta.

Menestysteologia on pohjimmiltaan juuri kunnian teologiaa, näin itse ajattelen. Suurin haitta ja varjopuoli siinä on ristin merkityksen hämärtyminen. Jumalan pyhyys ja vanhurskaus eivät ilmene opetuksessa. Ei nähdä ihmisen syntiturmeluksen syvyyttä, eikä tästä nousevia vaaroja ja arvioinnin tarpeita. Laki ja evankeliumi nähdään täten kovin ohuesti.

Kun näillä alueilla on suuria puutteita, niin armo on lähes hukassa. Menestyksen ja vahvuuden korostus on armottomuutta, lakihenkistä armottomuutta, sanoo eräs Uskon Sana -liikkeen jättänyt henkilö.

Katse menestysteologiassa kiinnitetään siihen mikä on suurta ja näyttävää. On suuria kokouksia, luvataan parantumisia ja ihmeitä. Ihminen ja ajassa tapahtuva muutos ratkaisee. Jumalan Kuningaskunta tuodaan aikaan voiman ja suuruuden kautta. On siirrytty kunnian teologiaan ja kunnian tien kulkemiseen. Aikamme hemmoteltu ihminen etsii erikoisia kokemuksia tyhjään oloonsa ja selittää ne sitten tahtomallaan tavalla muka Raamatun ilmoituksen mukaisiksi.

Näin jää väistämättä ilman apua pieni, hädässä oleva, avuton, epäonnistunut ja syntinen ihminen.

Jumala itse tuli alas ihmiseksi ja kärsi häpeällisen ristinkuoleman. Hän on uskomme alkaja ja täyttävä. Häneen katsoen näemme, mitä on tulla kärsimykseen, pienuuteen ja häviöön.

”Katse suunnattuna uskomme alkajaan ja täyttäjään Jeesukseen Kristukseen, joka tarjolla olleen ilon sijasta kärsi ristin, häpeästä välittämättä...”

Se joka on syvällä sisällä kunnian tien ajattelussa ja hengessä, ei osaa edes kaivata sieltä pois. Tuo uskonnollisuus ruokkii ihmistä väärällä tavalla ja siinä on kuin jokin imu kokemuksellisuuteen ja väärin korostuksiin. Näin joudutaan sisälle myös laittomuuteen.

Matt. 25:n kuvaamat kaksi kansaa tulee väistämättä mieleeni ja samoin Matt. 7: 22-23. Kunnian tie saattaa päätyä joidenkin kohdalla ajatuksiin: *”...emmekö me tehneet..”*, *”emmekö me Sinun nimesi kautta..”*

Eihän uutta viiniä lasketa vanhoihin leileihin

Matt. 9:17:

Eikä nuorta viiniä lasketa vanhoihin nahkaleileihin: muutoin leilit pakahtuvat ja viini juoksee maahan ja leilit turmeltuvat; vaan nuori viini lasketaan uusiin leileihin ja niin molemmat säilyvät.

Ymmärrän tämän vielä varsin heikosti.

Kyse on mitä ilmeisimmin Vanhasta ja Uudesta liitosta. Uusi perustuu Jeesuksen sovituskuolemaan, Uusi liitto Jeesuksen veressä. Vanha liitto saa täyttymyksensä. Jeesus ei tässä kohdassa osoita mielestäni sanojaan uskonnollisuutta vastaan. Asia on mielestäni toinen.

Opetuslapset olivat jo liittyneet Jeesukseen ja olivat "Yljän" seurassa, varmasti silti vielä ymmärtäen kovin heikosti, jos lainkaan, Jeesuksen edessä olevaa kärsimystietä. Uusi viini oli viittaus edessä olevaan ristinkuolemaan, sovitukseen.

Koko Vanhan testamentin pohja, historian Jumala, Luojamme, liitot, käskyt, Jumalan pyhyys ja vanhurskaus; ei näitäkään oteta pois. Uusi piti kuitenkin laskea Jeesuksen sovituskuoleman kokonaan uudelle pohjalle, jotta meillä olisi pelastus. Tarvittiin Jumalan Poika uhriksi syntiemme tähden.

Kysyin eräältä pitkään eräässä City-seurakunnassa⁴ olleelta kristityltä, millaista opetusta hän oli kuullut tästä kohdasta. Hän luonnehti sitä näin:

”Uusi viini oli keskeinen sanoma entisessä seurakunnassani. Sillä tarkoitettiin kaiken uskonnollisuuden poispanemista. Vanhaan leiliin ei voi kaataa uutta viiniä. Vanha leili on siis uskovassa oleva uskonnollisuus: ulkoiseen sitoutuminen, jäykkyys jne. Uskovan tuli hylätä entisenlainen eli vanha kristillisyyden ja antautua täysin tähän uuteen. Keskeinen sanoma oli uskonnollisuuden vastustaminen, ei armon julistus.”

Eräälle ystävälleni muistui tästä raamatunpaikasta keskustellessamme mieleen se, että hänen karismaattisessa seurakunnassaan oli puuttunut opetus Jumalan vanhurskaudesta, oikeudenmukaisuudesta ja pyhydestä. Hän irrottautui seurakunnasta osittain tämänkin vuoksi. Häneltä oli hävitä koko uskon perusta, kun Jumalan ominaisuuksia ei pidetty esillä epämääräistä rakkautta lukuun ottamatta.

Vanhasta testamentista ystäväni löysi viimein Jumalan, joka on vanhurskas. Hän löysi myös ihmisen, joka pakenee Jumalaa ja rikkoo Häntä vastaan. Hän löysi näin myös sen tosiasian, että ihmisessä säilyy taipumus Jumalan vastaisuuteen ja jatkuva tarve Jumalan armon ja totuuden omistamiseen.

Hän löysi luokseen kutsuvan Jumalan, ristin ja armon. Jeesuksen sovitustyö ja risti tulivat uskon perustaksi. Ikään kuin laista ja Jumalan pyhyiden ymmärtämisestä olisi tullut kasvattaja, joka johdatteli syvempään Kristuksen tuntemiseen ja armon ymmärtämiseen.

Hepr.1: 9: *Sinä rakastit vanhurskautta ja vihasit laittomuutta...*

Hepr. 13: 8: *Jeesus Kristus on sama eilen ja tänään ja iankaikkisesti.*

Vielä Matt. 9:17 herättämää keskustelua, ”eihän uutta viiniä lasketa vanhoihin leileihin”.

Pohdimme ystävän kanssa edelleen Matt. 9:17 kohtaa. 1938 käännöksessä käytetään sanoja ”nuorta viiniä”. 1992 käännös puhuu ”uudesta viinistä”, johon viittavat myös englanninkieliset järjestöt *New Wine* ja *Vineyard*. Keskustelutoverini ei kuitenkaan kokenut, että juuri tuohon raamatunpaikkaan vetoamalla olisi kehoitettu jättämään vanhaa ja ottamaan vastaan uutta hengellisyyttä, ”uutta, tuoretta viiniä” uusilta viinitiloilta. Tämän tapainen houkuttelu tapahtui usein jotenkin peiteltymin, ja kuitenkin yritettiin murtaa terve suojaraja. Näin päästiin manipuloimaan tunne-elämää, koko olemusta, henkeä ja ruumista.

Keskustelutoverini arveli, että pikemminkin Apostolien tekojen kuvaamaa helluntaikokemusta vääristeltiin ja siihen vedoten otettiin vastaan erilaisia hengellisiä kokemuksia ja ilmiöitä, jotka muistuttivat usein humaltuneen käytöstä tai olivat muuten lähes irvokkaita. Asiaa selitettiin mm ajatuksella, että lopunaikaan liittyy yhä voimakkaammat Hengen vuodatukset... kunnes koko maa on vallattu Kristukselle. Ja tavallaan tämä voima oli otettava, missä se oli tarjolla.

Jatkoimme keskustelua. Siirryimme kuitenkin jälleen käsittelemään lakia. Vanhassa testamentissa se oli kirjoitettu kiveen. Kuitenkin on kysymys myös lihasydämeen kirjoitetusta hengellisestä laista, rakkauden laista, Kristuksen laista. Arvelin, että karismaattisessa liikkeessä kenties ymmärretään se, että ihminen uskoon tullessaan tarvitsee sovituksen, ei voi täyttää käskyjä. Kuitenkin syvempi lain ymmärtäminen ja ihmisen syntiin taipuvaisen olemuksen ja heikon saviastian luonne jää kenties huomiotta.

Sain ystävältä jossain vaiheessa vastauksen: *”Olin itsekin yllättynyt siitä miten tärkeä laki oli raitistumisessani, tervehtymisessäni ja oppiessani tuntemaan Jumalaa. Kuinka se ottikaan nyt reilun tilan tullakseen esiin. Tuon asian suhteen on niin paljon hämmennystä ja väärinkäsitystä, että tuntui ihanalta käsitellä sitä hyvässä valossa.”*

Ystäväni näki jälkikäteen sen miten uskovan synnillisyyttä häivytettiin korostamalla vain uutta luomusta ja sen voimaa ja ihanuutta. Synnistä puhuminen oli ollut lähinnä uskonnollista ilonpilaamista. Ymmärrän, että näin syntyi myös perinne puhua vain onnistumisista, menestymisistä, paranemisista ja ihmeistä. Epäonnistumisten, uupumisten ja kiusausten kanssa kamppailevat oppivat vaikenemaan.

Me käsitämme, ettei nyt ole kysymys lainkaan lain alla elämisestä. Armon ja sovituksen ymmärtämiseksi meidän on hyvä tuntea Jumalan vanhurskasta tahtoa ja omaa ihmisen olemustamme. Armon ja anteeksisaamisen tarve näyttäytyy näin oikeassa valossa, sekä tarpeemme turvautua Kristuksen vanhurskauteen koko elämämme matkalla.

Joh. 17, joitain mietteitä Jeesuksen jäähyväisrukouksesta

Myös Joh. 17 ymmärretään nykyisin eri tavoin kuin perinteisesti. Sen sanotaan kehottavan ekumeniaan ja yhteiskristillisyyteen. Tämä tarkoittaa usein yhteiskristillisiä karismaattisia rukouspiirejä. Minusta sanoma on siinä, että Jeesus oli ja on yhtä Isän kanssa ja sanan todistuksen kanssa.

Tuon kohdan ydin on Jeesuksen ristintyössä. Tähän yhteyteen meitä kehoitetaan. Jos aiemmat sukupolvet olisivat ajatelleet niin kuin se tänä aikana ymmärretään, olisiko meillä kirkasta, puhdasta evankeliumia lainkaan?

Meitä kehoitetaan evankeliumin säilyttämiseen samalla, kun kehoitetaan olemaan yhtä Jeesuksen ja Isän kanssa. Pyhä Henki osoittaa Kristukseen ja vie tähän yhteyteen sekä avaa sanaa meille. Sanassa meillä on Kristus.

Nykyinen karismaattinen liike, jota kutsutaan tunnustuskuntiin sitoutumattomaksi uuskarismaattisuudeksi ⁴, irrottautuu huomaamattaan yhä kauemmaksi uskon opillisesta perustasta kokemuksellisuuteen, ihmisen omiin tekoihin ja itse kehitettyihin ajatuksiin hyvästä, oikeasta ja toimivasta.

Minusta on suuri vaara joutua ristin tieltä kunnian tielle. Karismaattisuudessa on nähtävissä myös samoja korostuksia kuin New Agessa. Ihminen ja kaikki maan päälle sijoittuva muutos ja parantamistoimista ovat ylikorostuneet. Ristin sanoma ei ole esillä.

Ajankohtaisista teemoista -Healing Rooms konferenssi

Nyt syksyllä 2011 oli *Healing Rooms Nordic* -konferenssi Espoon helluntaikirkossa. Sitä mainostettiin parantumiskonferenssina. Vuosi sitten vastaava tapahtuma pidettiin Munkkivuoren kirkossa, siis luterilaisen seurakunnan tiloissa.

Tänä vuonna vieraiksi oli kutsuttu Rick ja Lori Taylor. He palvelevat Kaliforniassa Healing Roomissa ja Santa Maria Valley Vineyard seurakunnassa. He opettavat koulussa, joka keskittyy ihmeisiin, "Supernatural" on sen keskeinen sana. Koulun ohjelma on Bill Johnsonin Bethel Church'n ylikuulattamiseen keskittyvästä koulusta. ^{5,6}

Pieni lainaus antaa viitteen siitä, miten lähellä menestysteologiaa liikutaan jo yksin parantamisen alueella. *"Me uskomme: ...Kristuksen ristin lunastavaan työhön, joka tarjoaa ihmisen ruumiin, mielen ja hengen parantumisen vastauksena uskon rukoukseen."* ⁶

USA:n Vineyard-liike koki tarvetta oppinsa määrittelyyn jo heti nousunsa jälkeen vuonna 1983. Vuonna 2006 liikkeen johdon allekirjoittama uskontunnustus kertoo perustustaan mm näin: *"Oli tarpeen kehittää uskontunnustus, joka oli uskollinen Raamatulle ja edusti niiden ihmisten moninaisuutta, jotka ovat antautuneet elämään Herran Jeesuksen Kristuksen herruudessa ja suhteessa toisiinsa Vineyard-liikkeessä.*

...
Sen käsittäminen, että Jumalan Valtakunta (engl. Kuningaskunta) on integroiva motiivimme ymmärtää Jumalan kertomusta, Raamattua ja meidän teologiaamme, on vaikuttanut tämän asiakirjan rakenteeseen." ⁷

Asiakirjaa suositellaan kaikkien USA:n Vineyard-seurakuntien käyttöön. Edellisen mukaan koko Raamattua tarkataan Kuningaskunta-ajattelun läpi. Ei siis löydy sitä näkemystä, jossa jo varhain tarkataan esikuvia ja ennustuksia, jotka osoittavat Kristukseen syntiemme sovittajana. Raamatun "punainen lanka" on vaihtunut toiseksi.

Näkemykseni mukaan tässä ajattelussa annetaan suuri valta Saatanalle. Sen sanotaan perustaneen pimeyden vasta-Kuningaskunnan.

Jeesuksesta sanotaan mm näin: *”Jeesus oli voideltu Jumalan Messiaana ja oli Pyhän Hengen voimassa, tuoden (asettaen virkaan) Jumalan Kuningaskunnan hallinnon maan päälle, ollen voimakkaampi Saatanan hallintavaltaa vastustamalla kiusauksia, saarnaamalla hyvää uutista pelastuksesta, parantamalla sairait, ajamalla ulos demonit, ja nostamalla kuolleet elämään. Opetuslapsensa kooten Hän muodosti uudelleen Jumalan kansan, oman seurakuntansa olemaan Hänen Kuningaskuntansa instrumenttina.”*⁷

Tuohon edellä olevaan kokonaisuuteen liitetään kyllä myös Jeesuksen ristinkuolema ja ylösnousemus. Kuningaskunta-ajattelu on kuitenkin keskuksessa eikä risti kuten pitäisi olla. Myös Helsingin Vineyard-seurakunnan pastori TM Ari Puonti julisti Lohjalla Vihdin kirkossa 2011 Healing Rooms-järjestön kevätkokouksessa *”Evankeliumi -hyvä sanoma Jumalan Kuningaskunnasta.”*⁸

1KOR.4: 8: ... *teistä on tullut kuninkaita...*

Tämä ajattelu vie ihmeiden ja merkkien korostamiseen. Toisaalta sanotaan, että Jeesus on ”Kristuksen elävän ruumiin” pää ja korostetaan uskoontuloa melko perinteisesti, tosin ratkaisukristillisyyden näkökulmasta ja edellä kuvaamani karismaattinen ajattelu taustalla. On vaikea nähdä milloin on kyseessä aito Jumalan Pyhän Hengen kautta herättämä sisällinen usko.

Paljon käytetty termi ”transformaatio”, Kuningaskunta-ajattelu ja Pyhän Hengen ”instrumenttina” olo tuovat hivuttaen yhä enemmän erilaisia menetelmiä, terapioida, pitkäkestoista ja toistavaa ylistystä sekä ylistystanssia mukaan kokouksiin. Iloitaan kaikesta, minkä voidaan tulkita tuovan Jumalan Kuningaskuntaa esiin. Aletaan korostaa sitä, että jatketaan Jeesuksen aloittamaa työtä Jeesuksen asettamin valtuuksin. Puhutaan auktoriteetista ja kyvystä tehdä ihmeitä Jeesuksen nimen voimalla. Näin toimittaessa unohdetaan kuitenkin arvioiminen, koska ei tahdota nähdä uuden ihmisen vajavaisuuksia ja taipumusta syntiin ja virhearviointeihin. Unohdetaan myös usein Jumalan sanan opettaminen ja sovituksen keskeisyys.

Tämä ajattelu johtaa mielestäni siihen, että painotetaan ylikuonnollista, suurta, ja yleensäkin näkyvää ajassa tapahtuvaa muutosta.

Luuk. 17: 21: ... *Jumalan valtakunta on sisällisesti teissä.*

Hepr. 13: 14: *Sillä ei meillä ole täällä pysyväistä kaupunkia, vaan tulevaista me etsimme.*

LOPPUYHTEENVETO

Kenties olisi hyvä lähtökohta ajatella tätä asiakokonaisuutta pitäen mielessä kunnian tien ja ristin tien vastakohtaisuuden.

Kristus alentui. Hän tuli ihmiseksi, kaltaiseksemme. Hän kärsi häpeällisen ja kivuliaan ristinkuoleman syntiemme tähden. Hän antoi esikuvan palvelusta. Hän osoitti, että pieni on suurta Taivasten valtakunnassa. Ja muistakaamme, ettei meillä ole ”pysyväistä kaupunkia täällä, vaan tulevaista me etsimme.” Eihän meillä ole täällä yhtään mitään pysyvää.

Kun alamme aavistaa jotain Isän sydämen ominaisuuksista ja tahdosta, löydämme päivittäisen arjen uskon. Siinä pieni ja näkymätön saa uuden merkityksen. Osaaminen, näyttävyyys, valta ja onnistuneet teot eivät kohoa enää arvoasteikossamme kärkeen.

Ihminen tulisi olla siinä, että nimenne on kirjoitettu Elämän kirjaan. Saamme turvata päivittäin Jumalan armoon. Jumala suo tässä lapseudessa eläville myös armon välineitä ja armolahjoja. Kuitenkin Kristus on kaiken keskuksena ja pyrkimyksenä on säilyttää ristin evankeliumi kirkaana.

Virsi 627

*Ah, Taivaan tie on ristin tie,
vaan Jeesus kerran sinut vie
iäiseen kunniaansa.*

Loppuviitteet

1. http://fi.wikipedia.org/wiki/Karismaattinen_liike

2. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Menestysteologia>

Lausanne ryhmä keskusteli menestysteologiasta lokakuun 2008 - syyskuun 2009 välisenä aikana. Ryhmään kuuluivat mm. Tohtorit Chris Wright ja John Azumah. Ryhmä teki lyhyehkön määritelmän menestysteologiasta: ”*Uskovilla on oikeus terveyden ja menestymisen siunauksiin ja he voivat saada nämä siunaukset positiivisen uskon tunnustamisen ja ”siementen kylvämisen” kautta uskollisella kymmenyksien maksamisella ja uhrilahjoilla.*”

3. http://www.suomenevankelinenallianssi.fi/mika_on_sea/?session=33865937

http://www.suomenevankelinenallianssi.fi/ajankohtaista/rakasristi_-_teemavuosi_haastaa_oman_ristin_tekemiseen/

<http://www.rakasristi.fi/mukana.html>

4. <http://www.uskonnot.fi/uskonnot/view?religionId=29>

<http://www.seurakuntienyhteys.fi/fi/jasenseurakunnat/?id=19>

5. <http://www.healingrooms.fi>

<http://www.vineyardsmv.com/staff.asp>

<http://healingroomssmv.com/healing-rooms-school-of-supernatural-ministry> “*Academic Information: We have adopted our curriculum from Bethel’s School of Supernatural Ministry in Redding, CA. This includes teaching from Bill Johnson, Kris Vallotton, Danny Silk and others.*”

6. <http://www.vineyardsmv.com/beliefs.html>

<http://healingroomssmv.com/about-us/what-we-believe>

7. <http://www.vineyardusa.org/site/files/about/statement-of-faith.pdf>

Johdanto-osan allekirjoitus: Bertin A. Waggoner, National Director, The Vineyard USA –A Community of Churches, Sugar Land, Texas, 2006

8. <http://www.healingrooms.fi/?sid=29> Healing Rooms Finland ry:n hallituksen yhtenä jäsenenä pastori Ari Puonti. Hän on Helsinki Vineyard -seurakunnan johtava pastori.
http://www.healingrooms.fi/filearc/376_Juliste_Virkkala_18-3-11x4.pdf

Kirjallisuus

Raamattu 1933/1938 käännös

Tuomo Mannermaa: Kaksi rakkautta. Johdatus Lutherin uskonmaailmaan. WSOY 1983